

KUTATÁSI EREDMÉNYEK – 2025

(Lezárult kutatások összefoglalói)

Tartalom

A gyermekpornográfia bűncselekmény miatt indult, a vádemelés előtt megszüntetett büntetőügyek vizsgálata	2
Hivatalos és közfeladatot ellátó személyek által elkövetett tiltott szerekkel visszaélések okai.....	2
A sportrendezvények biztonsága és a biztosítások tapasztalatai	3
Identifying compaNies and Victims in the Exploitation Phase to disRupt the financial business model of adult and child labor Trafficking (INVERT) [A munkacélú kizsákmányolás pénzügyi modelljének kidolgozása az áldozatok és a vállalatok azonosítása és a kizsákmányolás megakadályozása érdekében] – nemzetközi pályázat	5
Gyógyszerhamisítás – Útmutató jogalkalmazók részére	5
A nyomozó hatóság és az ügyészség viszonya az előzetes eljárásban	6
Az áldozat nélküli bűncselekmények alakulása – statisztikai elemzés	7
A rendbontások jogalkalmazási gyakorlata	8
A bv. bírók feltételes szabadságra bocsátás és reintegrációs őrizet kedvezményekkel kapcsolatos attitűdváltozása az elmúlt 10 évben.....	9
Az emberkereskedelem elkövetőinek jellemzői, különös tekintettel a női elkövetőkre	9
A veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése bűncselekmény (Btk. 359. §) nyomozása és jogalkalmazói gyakorlata	10
A szakértők kirendelésének gyakorlata az élet és testi épség elleni ügyekben.....	11
Az előkészítő eljárás mint a gyanú hiányában „elkallódó” ügyek megmentésének eszköze	12
A magánvádra üldözendő bűncselekmények intézésének rendje; a bejelentés, feljelentés, magánindítvány értelmezése	13
A költségvetési csalás jellemző elkövetési technikái az elkövetés helyének földrajzi elhelyezkedése függvényében, Magyarország egyes régióinak sajátosságai, az elkövetési módszerek és az elkövetés helye közötti kapcsolat	14
A fiatalkorú terheltek beismerése esetére tett ügyészségi joghátrány-kiszabási indítványok [Be. 422. § (3) bekezdés] gyakorlata	14
Lobbitevékenység és korrupció elhatárolása az Európai Unió tagállamainak jogi szabályozásában és gyakorlatában	15
A természetvédelmi hatóságok, illetve természetvédelmi igazgatási szervek szankcionálási gyakorlata, különös tekintettel a bírságokra.....	16

AZ INTÉZET ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT KUTATÁSOK

Szabó Judit

A gyermekpornográfia bűncselekmény miatt indult, a vádemelés előtt megszüntetett büntetőügyek vizsgálata

A gyermekpornográfia egyes jogalkalmazói kérdéseivel, illetve kriminológiai jellemzőivel több intézeti kutatás is foglalkozott az elmúlt években, amelyek azonban a jogerős bírósági döntéssel lezárt büntetőügyek vizsgálatára szorítkoztak. Ezek a kutatási eredmények nem adnak választ arra a kérdésre, hogy mi jellemzi a bírósági szakba el nem jutott büntetőügyeket. Az idei évben lefolytatott kutatás célja a gyermekpornográfia bűntette miatt indult és megszüntetett büntetőeljárások vizsgálata volt, különös tekintettel a fiatalok által megvalósított bűncselekményekre. Szintén célként fogalmaztuk meg a gyermekpornográfia gyermekkorú elkövetői által megvalósított tényállászerű cselekmények jellemzőinek vizsgálatát.

Az aktavizsgálat módszerén alapuló empirikus elemzés háttéréül a jogszabályi háttér és a szakirodalom áttekintése szolgált. Az aktavizsgálat során gyermekpornográfia miatt indult, 2019 és 2024 között megszüntetett 226 büntetőügy iratait tekintettük át. A mintát öt eljárás megszüntetési ok alapján, véletlenszerű mintavétellel hoztuk létre (a megszüntetési okok szelekciója miatt a gyermek- és fiatalok terheltek felülreprezentáltak). A 226 büntetőügy, 429 terhelt és 140 passzív alany adatainak leíró statisztikai elemzése mellett az eljárások alapjául szolgáló bűncselekmények jellemzőinek kvalitatív szempontú elemzését is elvégeztük.

Eredményeink rávilágítanak arra, hogy mi jellemzi a bűncselekmény hiányában, illetve a bizonyíték hiányában megszüntetett eljárások alapjául szolgáló cselekményeket, de a legtöbb megállapítást a kutatás fókuszát jelentő tizennyolc év alatti terhelt vonatkozásában tartalmazzák, ugyanis a terhelti minta több mint négyötöde közülük került ki. A gyermekpornográfia tényállása eredményeink szerint szorosán összefügg az ún. szexting tizennyolc éven aluliak körében is népszerű jelenségével és a saját készítésű tartalmak problémájával, amely már a tizennégy éven alulikat is érinti, felhívva a figyelmet a büntetőjog területén kívül eső prevenciók tevékenység égető szükségességére. A feltételes ügyészi felfüggesztés eredményes elteltét követően, illetve megrovás alkalmazása mellett megszüntetett eljárások viszonylag magas aránya arra enged következtetni, hogy a jogalkalmazói szándék megvan e sajátos, a felnőttektől eltérő motivációs háttérű ügyek bírói útról történő elterelésére, bár az új tényállás keretei között erre vélhetően kevesebb lehetőség nyílik, mint korábban.

Ritter Ildikó

Hivatalos és közfeladatot ellátó személyek által elkövetett tiltott szerekek visszaélések okai

A tűzoltók, a rendőrök, a fegyőrök és más bűnüldöző szervek tisztviselőinek munkakörnyezete vészhelyzetekkel, krízisekkel terhelt, munkaidejük és munkabeosztásuk eltér az átlagos munkavállalókéétól, ami megnehezítheti a családi vagy szabadidős tevékenységei-

ket, ami oda vezethet, hogy maladaptív viselkedésként, a stresszoldás eszközeként visszaélészerűen használnak élvezeti szereket (gyógyszereket, alkoholt, kábítószereket). Kutatásunk során egyrészt arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen okok vezetnek ahhoz, hogy a hivatalos személyek bevonódjanak a tiltott szerek piacára, akár a keresleti, akár a kínálati oldalon. Vizsgáltuk továbbá azt, hogy a kábítószerektől és/vagy alkoholtól és/vagy gyógyszerkészítményektől való befolyásoltság milyen gyakoriságú a célzott rétegben, illetve milyen sajátosságai, eredői vannak. A mintavételi keretet a tiltott szerekkel, illetve alkohol vagy pszichoaktív szer hatása alatt elkövetett bűncselekmény miatt 2021 és 2024 között az ENYÜBS-be került eljárások ügyiratai alkották, a mintát pedig ugyanezen ügyek ügyiratai közül azok, amelyek esetében az eljárás valamely nyomozó ügyészségen indult (N=229). A hivatásos személyekkel készített félig strukturált szociológiai interjúk hozzásegítettek a dokumentumelemzés eredményeinek validálásához, továbbá kifinomultabbá tették a feltárt oksági összefüggéseket.

A kutatás eredményei azt jelzik, hogy a hivatásos személyek élvezetiszer-használata és az azzal történő visszaélések leképezik a társadalmunkban jellemző szerhasználati mintákat, akár a keresleti, akár a kínálati oldali szerepmintákat tekintjük. Az érintettek 9,4%-a addikt alkohol- és/vagy drogfogyasztó volt és további 12,9%-uk, több változó vizsgálata alapján, bizonyosan alkohol- vagy kábítószer-problémával küzdött.

Az interjúk megerősítették, hogy a munkahelyi és/vagy magánéleti problémákkal küzdő hivatásos személyek szociális szeparációja és ezzel összefüggésben az állományhoz tartozók *szervezet és az egymás iránt tanúsított lojalitás sérülése* látható jelenséggé vált; a szervezeten belül a bizalom csorbulása és a belső ellenőrzésektől, illetve azok következményeitől való félelem leszűkítette azokat a problémákat feloldó, elaborációs lehetőségeket, amelyet a munkatársak egymás közti kommunikációja, közösségi tevékenysége teremthet.

Ennek egyik valószínűsíthető következménye, hogy az élvezeti szerek túlzott fogyasztása (addikció) és/vagy az állandó stressz okozta kiégés, depresszió a mintába kerültek 4%-ánál öngyilkossághoz vagy olyan egyéb egészségügyi problémákhoz vezetett, amelyek okán az eljárás során elhaláloztak.

Nagy László Tibor

A sportrendezvények biztonsága és a biztosítások tapasztalatai

Magyarország az utóbbi időben kiemelkedő sportesemények megrendezésének nagyhatalmává vált. Vizes világbajnokságok, labdarúgó Európa-bajnokság, labdarúgó Európa-liga döntő, Forma-1-es versenyek, atlétikai világbajnokság, valamint hamarosan, 2026. május 30-án UEFA férfi Bajnokok Ligája döntőt rendezhetünk a Puskás Arénában. Az ilyen nagyszabású sportrendezvények színvonalas lebonyolítása ugyanakkor óriási feladatot, előkészületeket és háttérmunkát jelent, nemcsak sportszakmai, de biztonsági vonatkozásokban is. A kutatás célja a jogelméleti háttér és a gyakorlati tevékenység komplex elemzése, a sportbiztonság további fejlődését szolgáló ajánlások megfogalmazása. Megvizsgáltuk a jogszabályi környezet jelentős változásait, különösen a Sporttörvény (2004. évi I. törvény) vonatkozásában, és folyamatosan figyelemmel kísérjük a hazai joggyakorlat alakulását. Kapcsolatot tartunk a sportrendezvények biztonságáért felelős szervezetekkel (rendőrség, sportági szakszövetségek, sportszervezetek, biztonsági cégek), részt veszünk a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság és a Magyar

Labdarúgó Szövetség Biztonsági Bizottsága ülésein, valamint egyéb sportbiztonsági szakmai rendezvényeken.

2025. november 12-én a Magyar Tudomány Jubileumi Ünnepe alkalmából egész napos sportbiztonsági szakmai-tudományos konferenciát rendeztünk az OKRI-ban.

A sportrendezvények biztonsága az elmúlt években sokat javult a változó jogszabályi környezet, az infrastrukturális beruházások, technikai fejlesztések, az edukációs törekvések, a szakmai tapasztalatok, tudás gyarapodása és nem utolsósorban az új biztonsági filozófia hatására. A sportesemények biztonságának növelése érdekében ugyanakkor további jogi és technikai fejlesztések szükségesek. Ezek között megemlíthető a sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítési szabályozásának átgondolása, mivel jelenleg éppen a legnagyobb veszélyeket jelentő, a szervezők számára a legnagyobb bevételt hozó, kiemelt kockázatú mérkőzéseket a rendőrség közfeladatként, azaz díjtalanul biztosítja, ugyanakkor a fokozott biztonsági kockázatú minősítések száma minimális, a 2024/25-ös idényben például mindössze 4 ilyen határozat született. Indokolt lenne a rendezők által végzett ruházatátvizsgálás módjának részletes jogi szabályozása, mivel jelenleg a jogszabályok azt nem határozzák meg pontosan, a testfelület megtapogatására nem adnak lehetőséget. Álláspontunk szerint ezért a jelenlegi gyakorlatban a ruházatátvizsgálás tapogatással történő végrehajtására csak túlzottan tág, kiterjesztő és emiatt nem megengedhető jogértelmezés nyomán kerül sor. Napjainkban a sportrendezvényeken a legtöbb problémát a pirotechnikai eszközök jogellenes használata, veszélyeztető tárgyak játéktérre dobása, valamint a nézőktől elzárt területre történő jogosulatlan belépések okozzák. Bár csökkenő tendenciát mutatnak, de esetenként továbbra is előfordulnak rászista szurkolói megnyilvánulások, az obszcén, megbotránkoztató kiabálásokról nem is szólva. Továbbra is fontos feladatnak tekinthető az élőerős rendőri biztosítás csökkentése, amihez szükséges a rendezők szigorú, következetes ellenőrzése, a jogosulatlanul tevékenykedők kiszűrése, valamint az információszerzésben és a kommunikációban is jelentős szerepet betöltő spotteri hálózat fejlesztése. Folyamatosan figyelmet kell fordítani a jegyvásárlási visszaélések megakadályozására, a nagyfelbontású kamerarendszerek és a modern beléptető rendszerek telepítésére, valamint az ellentétes szurkolói csoportok szétválasztásának megoldására minden frekvencián sportlétesítményben.

Mindazonáltal a sportrendezvényeken megjelenő erőszak olyan többtényezős társadalmi jelenség, amelynek kialakulása, fejlődése, megjelenési formái szoros kapcsolatot feltételeznek a társadalomban lezajló mélyebb folyamatokkal. Hatékony visszaszorítása a határozott fellépés mellett csak a jogszabályok következetes betartásával lehetséges. Az eredményes fellépés valamennyi együttműködő összefogását igényli, semmiképpen sem tekinthető pusztán rendőri kérdésnek. A nemzetközi tapasztalatok alapján az is jó biztonsággal prognosztizálható, hogy amennyiben sikerül a pályák környékéről kiszorítani az erőszakot, akkor az máshol, más eseményekhez kapcsolódóan termelődik újra, amit csak a társadalom erőszakszintjének csökkenése változtathat meg.

Barabás A. Tünde – Windt Szandra

Identifying compaNies and Victims in the Exploitation Phase to disRupt the financial business model of adult and child labor Trafficking (INVERT) [A munkacélú kizsákmányolás pénzügyi modelljének kidolgozása az áldozatok és a vállalatok azonosítása és a kizsákmányolás megakadályozása érdekében] – nemzetközi pályázat

Az INVERT projekt az emberkereskedelem pénzügyi modelljeinek megzavarását, valamint az igazságszolgáltatás hatékonyságának fokozását igyekezett elérni. A projekt az Európai Bizottság Belső Biztonsági Alapjának támogatásával három uniós tagállam – Magyarország, Olaszország és Belgium – partnerségében, 27 hónap alatt valósult meg.

A projekt keretében létrehozott INVERT SUITE elnevezésű eszköztár felhasználóbarát kockázatértékelési modulokat foglal magában, amelyek célja az áldozatok és a kizsákmányolásban érintett cégek azonosításának elősegítése. A vállalati és az áldozatközpontú program az ügyészségek és bűnüldöző hatóságok számára nyújt gyakorlati támogatást, különösen a szervezett bűnözés által érintett környezetben. A programcsomag Magyarországon is elérhető, ingyenesen hozzáférhető angol nyelven, alkalmazása vezetői döntést igényel.

A projekt kiemelt figyelmet fordított a gyermekáldozatok védelmére, és képzési anyagok kidolgozásával erősítette a jogalkalmazók ismereteit: az OKRI által szervezett tréningeken a magyar jogalkalmazók (rendőrök, foglalkoztatás-felügyelők és ügyészek) is megismerhették a kényszermunka összetett jelenségét, valamint a nemzetközi, az európai és a magyar jogszabályokat, eseteket. A kutatási tevékenységek a munkáltatással elkövetett emberkereskedelem jellemzőire és a látencia csökkentésének lehetőségeire fókuszáltak. A projekt során kidolgozott kockázati mutatók tesztelése hozzájárult a nyomozások hatékonyságának javításához, valamint az egyes állami szervek közötti együttműködés erősítéséhez, a munkacélú kizsákmányolás elleni fellépés innovatív eszköztárának kialakításához, a jogalkalmazás hatékonyságának növeléséhez, valamint az áldozatok védelmének és támogatásának megerősítéséhez. A projekt záróeseményére 2025. szeptember 19-én került sor, amelyen az OKRI kutatói mellett két ügyész képviselte Magyarországot. A rendezvényen jelen volt az Európai Bizottság projektfelelőse is, aki a bemutatott eszköztárak újdonságát és használhatóságát emelte ki, emiatt a Bizottság 2025 decemberében az uniós nemzeti koordinátorok ülésén is be kívánja ezeket mutatni és a tagállamokban történő alkalmazását javasolni.

Kármán Gabriella – Ritter Ildikó

Gyógyszerhamisítás – Útmutató jogalkalmazók részére

Tizenkét éve minősülnek bűncselekménynek a hamis, hamisított vagy Magyarországon nem engedélyezett gyógyszerekkel kapcsolatos visszaélések hazánkban. A bűnügyi statisztika olyan csekély esetszámot regisztrál, hogy nemcsak az átlagemberek, de még a jogalkalmazók sem ismerik eléggé a jelenség sajátosságait, az eljárások lefolytatásához szükséges, több jogágot érintő jogszabályi környezetet és a jogalkalmazási gyakorlatot.

Az elmúlt években az Országos Kriminológiai Intézetben több vizsgálat is érintette a gyógyszerhamisítás tárgykörét, elvégeztük a bűncselekmény eljárási gyakorlatának széles körű monitorozását, amelyek eredményei egyöntetűen jelezték a jogalkalmazási anomáliákat, kiemelten a minősítések, az elhatárolások, a felderítés és a bizonyítás, ezen belül is elsősorban a szakértői kirendelések és a szakvélemények értékelése, továbbá a cselekmények súlyának megítélése terén.

A kutatási eredményeket megismertettük a gyógyszerhamisítás elleni küzdelmet folytató szakmai és bűnüldöző szervekkel, valamint az e szervek törekvéseit összefogó Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalával. Ezen együttműködések eredményeként felkérést kaptunk, hogy vizsgálati eredményeink alapján készítsünk módszertani ajánlást a jogalkalmazók részére, elősegítve az egységes jogalkalmazási gyakorlat és a szakmai együttműködések kialakulását.

Útmutatónkkal arra vállalkoztunk, hogy átfogó képet adjunk a jelenségről, összefoglaljuk e terület jogalkalmazási nehézségeit, problémáit, támpontot nyújtunk a szakmai alapon eldönthető dilemmákhoz, a napi joggyakorlatban felmerülő kérdésekhez.

Az elkészített anyag módszertani ajánlás formájában munkaanyagként kerül véleményezésre a gyógyszerhamisítás elleni küzdelmet folytató szakmai és bűnüldöző szervekhez, hatóságokhoz, valamint e szervek törekvéseit összefogó Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához.

Kiss Anna

A nyomozó hatóság és az ügyészség viszonya az előzetes eljárásban

A kutatás célja annak bemutatása volt, hogyan élnek tovább a múlt hagyományai az előzetes eljárás (nyomozás) tekintetében, és hogyan alakult a nyomozó hatóság és az ügyészség viszonya az elmúlt ötven évben a három Be. kódexnél, kitekintve az 1896. évi Bp. korabeli megoldásaira is. A kutatás további célja volt annak kimutatása, vajon mi az ügyészség szerepe az előzetes eljárásban: mikor kap felügyeleti, mikor irányítási jogosultságot.

A kutatás elméleti része egyrészt a felelősségi köröket határolja el az ügyészség és a nyomozó hatóság között, másrészt pedig az eszközrendszereket. A kutatás szerint a felderítés viszonylag kötetlen formával az adatok – nem elsődlegesen a bizonyítási eszközök – gyűjtésére koncentrál. Az e körben rendelkezésre álló nagyobb szakismeret és apparátus miatt ez a szakasz a nyomozó hatóság és az ügyészség relációjában a felügyeletre jellemző ügyészi jogosítványokkal jellemezhető. A kulcsfogalom ennél a szakasznál a felderíthetőség, ami arra ad választ, hogy milyen feltételek mellett juthat egy büntetendő cselekmény a nyomozó hatóság tudomására, és milyen műveletek szükségesek ahhoz, hogy a hatóság sikerrel tárja fel e cselekmény valamennyi mozzanatát. A felderítéssel szemben a vizsgálat tényleges ügyészi irányítás mellett, a konkrét személy elleni vádemeléshez szükséges bizonyítási eszközök beszerzését jelenti. Ennél a szakasznál a kulcsfogalom a bizonyíthatóság, ami már azt jelzi, hogy melyek lesznek majd a bírósági tárgyaláson a felhasználható bizonyítékok.

A szakirodalom feldolgozása segítségével az elméleti kérdések tisztázása mellett a kutatás kiterjedt a joggyakorlat megismerésére; ennek érdekében félig strukturált interjúkra került sor.

A kutatás megállapításai: a büntetőeljárás továbbra is szakaszosan felépülő folyamat, ahol bár részben az ismeretelmélet általános tételeinek megfelelően, de attól mégis eltérően, sajátos megismerési folyamat zajlik. A különböző hazai eljárási kódexekben a nyomozó hatóság és az ügyészség szerepe időnként változik; a két hatóság kapcsolatát tekintve pedig megfigyelhető, hogy a viszonyuk sem állandó. A jogalkotó gyakran merít a múlt megoldásaiból, ezeket a hétköznapok joggyakorlata viszont néha felülírja.

Kó József

Az áldozat nélküli bűncselekmények alakulása – statisztikai elemzés

A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogyan jelennek meg az áldozat nélküli bűncselekmények a bűnügyi statisztikában: egyedi deliktumokként, vagy vannak olyan közös jellemzőik, amelyek alapján ez a bűncselekménycsoport kriminológiai szempontból is elkülöníthető.

Az áldozat nélküli bűncselekmény egyik legszélesebb körben elfogadott definícióját először *Edwin M. Schur* javasolta 1965-ben. Megfogalmazásában az áldozat nélküli bűncselekmény minden olyan illegális cselekmény, amely nagyrészt két fél közötti konszenzusos megállapodáson alapul, és nincs panaszos résztvevője. Bár több deliktum sorolható ebbe a kategóriába, leggyakrabban a prostitúció, a szerencsejáték, a kábítószer-használat, a homoszexualitás és a pornográfia szerepelnek a listán. E cselekmények nem minden országban büntetendők.

Magyarországon is vannak olyan bűncselekmények, amelyek az áldozat nélküli kategóriába sorolhatók. A kutatás során ezeknek a bűncselekményeknek a bűnügyi statisztikában rögzített adatait vizsgáltuk, azonban a legtöbb cselekmény olyan kis gyakorisággal szerepel a bűnügyi statisztikában, hogy statisztikai módszerekkel önállóan nem elemezhetők. Végül négy bűncselekményt, illetve bűncselekménycsoportot vizsgáltunk részletesen:

- 1) Kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények
- 2) Költségvetési csalás
- 3) Korrupciós bűncselekmények
- 4) Járművezetés ittas, vagy bódult állapotban (az idesorolása vitatható, de jellemzői alapján beleillik a csoportba)

Olyan jellemzőket kerestünk, amelyek megkülönböztetik ezeket a bűncselekményeket a többi deliktum jellemzőitől. Az elemzések alapján megállapítható, hogy lényeges különbségek mutathatók ki.

Az áldozat nélküli bűncselekmények esetében az egyes cselekmények társadalmi megítélése nem egységes. Általánosságban jellemző rájuk a magas látencia. Gyakoriságuk a többi cselekményétől eltérően alakul. A 2013-as évet követő csökkenő tendencia – ami a többi bűncselekmény esetében megfigyelhető volt –, az áldozat nélküli bűncselekmények esetében nem jelentkezett, sőt több esetben inkább növekedett a regisztrált cselekmények száma. Az áldozat nélküli bűncselekmények esetében az eljárások alapvetően nem feljelentésre, hanem a nyomozó hatóság kezdeményezésére indulnak. A felderített esetek gyakorisága jelentősen függ a hatóságok aktivitásától, attitűdjétől.

Bár az áldozat nélküli bűncselekmények fogalma nem a kriminológiában született, további vizsgálatuk e kutatás statisztikai áttekintésén túl kriminológiai szempontból is érdekes lehet, és hozhat olyan eredményeket, amelyekre a nyomozó hatóságoknak, de akár az egész társadalomnak is érdemes odafigyelnie.

Nagy László Tibor

A rendbontások jogalkalmazási gyakorlata

A kutatás célja a rendbontás bűncselekményének (Btk. 340. §) jogi, társadalmi és kriminológiai vizsgálata volt Magyarországon, különös figyelemmel a jogalkalmazási gyakorlatra. A kutatás során elemeztük a kriminálstatisztikai adatokat, a jogszabályi környezetet, a vonatkozó szakirodalmat, valamint empirikus aktavizsgálat során a 2019 és 2024 között regisztrált bűncselekményeket. A 2000. évi CXXV. törvény vezette be a 2001. január 4-től hatályos rendbontás tényállását a nyilvános rendezvények rendjének megóvása, különösen a sportrendezvényeken – főként a labdarúgó-mérkőzéseken – elterjedt rendbontások, a sporthuliganizmus elleni hathatós fellépés érdekében. E rendezvények zavartalan lebonyolítása azért is fontos, mert az ilyen helyen történő rendbontások következményei a tömeges részvétel miatt kevésbé kiszámíthatóak, ezért nagy kockázatot jelentenek az élet és a testi épség megóvása, valamint a vagyonszempontjából egyaránt. A törvényi tényállás több változáson ment keresztül, újabb alapeseti tényállással és elkövetési magatartásokkal bővült. Ennek ellenére – bár némileg emelkedett a regisztrált bűncselekmények száma – előfordulása nem túl gyakori, évente általában 10-20, a legtöbbször 42 esetben 2024-ben fordult elő. Vizsgálatunk adatai szerint a legtöbb rendbontás a fővárosban (a XIV. kerületi Puskás Arénában és a IX. kerületi Groupama Arénában, ezt követően Zalaegerszegen, Debrecenben és Miskolcon) történt, májusban és júniusban, szombati napokon, 19-20 óra körül, labdarúgó-mérkőzések közben. A sportágak közül a kosárlabda-mérkőzések szerepelnek a második helyen. A cselekmények több mint fele a sportlétesítmények játékterén valósult meg (ide értve azokat az eseteket is, amikor a nézőtérrel a játéktérre dobtak be valamilyen tárgyat vagy pirotechnikai eszközt). A deliktumok döntő többsége a Btk. 340. § (2) bekezdésébe ütközött, leginkább a nézőktől elzárt területre történő jogosulatlan belépéssel, a minősített esetek közül pedig szinte csak a csoportos elkövetés valósult meg. A regisztrált esetek több mint 90%-ánál sikerült az elkövetőt felderíteni, ugyanakkor nem kérdéses a nagyarányú látencia főként veszélyeztető tárgyak (pl. ún. repoharak, pirotechnikai eszközök) bedobása esetén, valamint alsóbb osztályú sportrendezvényeken. Fizikai erőszakot az elkövetők csak elenyésző mértékben alkalmaztak, figyelembe véve a tényállás szubszidiaritását is. A terheltek jelentős többsége büntetlen előéletű volt és teljes beismerő vallomást tett. Leggyakoribb védekezésként azt adták elő, hogy cselekményüket megbánták, nem okoztak sérülést, csak megindultak a tömeggel, illetve nem tudták, hogy magatartásuk bűncselekménynek számít. Többen a játékosok közelébe akartak férközni, szelfit készíteni velük, illetve gratulálni nekik. A leggyakrabban alkalmazott szankció az ügyészi megrovás volt. Felmerülhet a kérdés, hogy szükséges-e az ilyen jellegű cselekmények kriminalizálása? A büntetőjogi felelősségre vonás mellett érvként leginkább a cselekmények eszkalációjának megelőzését, megakadályozását, valamint azt lehet felhozni, hogy ezáltal nem csak a büntetőjogi szankcionálhatóságra van lehetőség, de egy sor eljárásintézkedés – adott esetben például bűnügyi őrizet vagy letartóztatás – elrendelésére is.

Solt Ágnes

A bv. bírók feltételes szabadságra bocsátás és reintegrációs őrizet kedvezményekkel kapcsolatos attitűdváltozása az elmúlt 10 évben

A feltételes szabadságra bocsátás gyakorlatát 2016-ban vizsgáltuk először, bv. bírók körében készített mélyinterjúk segítségével. A vizsgálat megismérlésének elsődleges oka az volt, hogy az eltelt időszakban gyökeresen megváltozott a gyakorlat. A kedvezményre bocsátottak száma mára kevesebb, mint a kedvezményben részesíthető fogvatartottak egyharmada. A vonatkozó jogszabályok szigorodásával évről évre nő a kedvezményből kizártak száma is. A drasztikus változást azonban nem lehet pusztán a jogszabályi környezet változásával indokolni. A magyarázat ennél szerteágazóbb okokra vezethető vissza.

A társadalmi-politikai nyomás, ami nagymértékben megnőtt az utóbbi években, az ítélkezési gyakorlatra is érzékelhetően hatást gyakorolt. Talán legsúlyosabb mértékben és elsőként a bv. intézetek gyakorlata szigorodott. Ennek két jól nyomon követhető formája volt. Egyrészt a fogvatartottak dicséret- és jutalomszerzési lehetőségeit és ezek gyakoriságát felsőbb utasításra drasztikusan lecsökkentették, egyúttal megszigorították a belső ellenőrzéseket, amelyek következtében a fegyelmi vétségek és fenytések száma viszont inkább nőtt, mint csökkent. Így az intézeti jó magatartás igazolása – ami a feltételes kedvezmény egyik feltétele – nehézkessé vált. Ezt a jövőben orvosolhatja a 2024 márciusában bevezetett kreditrendszer, amely egyebek mellett a jutalmazást hivatott kiváltani. A másik formája a szigorításnak az volt, hogy az elítélteket sokkal kisebb arányban javasolja feltételes szabadságra bocsátásra a bv. intézet, az intézet javaslata viszont erősen számít a bv. bírói mérlegelésnél.

A két intézkedés statisztikailag is mérhető következményekkel járt. Ezzel párhuzamosan a bv. ügyészség és bv. bíróság is szigorított gyakorlatán, az elítéltek feltételes kedvezményre bocsátásakor több feltételt és részletesebben vizsgálnak, mint korábban, így praktikusán több adat értékelhető végül negatívumként.

Az elemzés a bv. bírókkal készült interjúk és kérdőív eredményeként született, a büntetés-végrehajtási szervezet álláspontját nem állt módunkban megismerni. Összességében a kutatás során azt tapasztaltuk, hogy – a hazai büntetőpolitikai trendhez illeszkedve – a feltételes szabadságra bocsátás gyakorlata folyamatosan szigorodik, egyre kisebb százalékát érintve az elítélteknek.

Windt Szandra

Az emberkereskedelem elkövetőinek jellemzői, különös tekintettel a női elkövetőkre

Az elmúlt évtizedben az emberkereskedelem elkövetői profiljában jelentős átalakulás figyelhető meg: a korábban dominánsan férfiak által elkövetett bűncselekményekben egyre nagyobb szerepet töltenek be a nők. A nemzetközi szakirodalom szerint a nők jellemzően kisebb, operatív feladatokat látnak el az emberkereskedelem és kényszermunka bűncselekmények során, gyakran áldozati múlttal rendelkeznek, és jellemzően partnerükkel közösen követik el ezeket. Az ausztráliai tapasztalatok alapján a nők a folyamat minden szintjén jelen vannak, a bordélyházak vezetésétől a toborzásig.

Kutatásunk célja a magyar női elkövetők tipizálása volt, különös tekintettel kapcsolati hálójukra és szerepköreikre. A kutatás során több módszert alkalmaztunk: szakirodalmi feldolgozás, statisztikai elemzés, iratvizsgálat és mélyinterjú. Az interjúk a Rákospalotai Javítóintézetben zajlottak, két emberkereskedelem és kényszermunka büntetés miatt előzetes letartóztatásban lévő lánnyal.

Három női elkövetői típust azonosítottunk a 90 feldolgozott iratban. Az egyik a kortársikat kizsákmányoló fiatal lányok, akik intézményi (gyermekotthoni) kapcsolataik segítségével kényszerítik, bírják rá társaikat szexuális szolgáltatások nyújtására. Ezek a lányok a súlyos bűncselekményekben való részvételük ellenére kiemelten sérülékenyek, és gyakran maguk is áldozatok (voltak). A vizsgált ügyekben megtalálhatók voltak az ún. „Madam” típusú elkövetők – a prostitúciós tevékenység szervezői – is, akik sokszor a családtagjaik bevonásával, az ő irányításuk mellett, jellemzően szexuális célú kizsákmányolást valósítottak meg. A legnagyobb csoportba azok a nők tartoztak, akik férfi hozzátartozóikkal valósították meg az emberkereskedelem és kényszermunka büntetést: ezekben mind szexuális, mind munkacélú, mind egyéb célú kizsákmányolás megjelent. Ugyanakkor nemcsak a férfitartnereikkel együtt hajtották végre az emberkereskedelem és kényszermunka bűncselekményeket; a fiának „segítő” anyja és a különmű testvérek együttműködése is tetten érhető volt. Ezek a nők többnyire aktívan részt vesznek a kizsákmányolásban: felügyelik, megtévesztik a sértetteket, pénzt és hirdetésekkel kezelnek, kuncsaftokkal egyeztetnek. Gyakran maguk is áldozatként kezdték, és a lojalitás, érzelmi kötődés miatt, néha kényszer hatására váltak elkövetővé, a család megélhetésének biztosítása érdekében. A vizsgált ügyek alapján a nők nem csupán passzív szereplők, hanem sokszor kulcsszereplők, akik szervezik és fenntartják a kizsákmányoló rendszert.

Tilki Katalin

A veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése bűncselekmény (Btk. 359. §) nyomozása és jogalkalmazói gyakorlata

A vizsgálat alapját a megyei főügyészségek által rendelkezésünkre bocsátott olyan 2014–2023 közötti büntetőügyek képezték, amelyek a Btk. 359. §-a szerint minősülő bűncselekménnyel voltak kapcsolatosak. Összesen 22 ügy került áttekintésre. Többségükben jogerős bírósági ítélet született, emellett néhány esetben a nyomozás megszüntetésére és vádemelés elhalasztására került sor. Egy olyan ügy volt, amelyben az állat gazdája elhunyt, ezért a büntetőeljárást megszüntették.

A vizsgálat alapján megállapítható, hogy feljelentést általában a rendőrség, illetve az állampolgárok tettek, illetve a megtámadott ebek gazdái és a kormányhivatalok szerepeltek feljelentőként.

A vizsgált ügyek nagy részében főként aligátorteknősök, különböző fajtájú kígyók és krokodilok, valamint skorpiók szerepeltek veszélyes állatként, néhány ügyben pedig ebek (Staffordshire terrier) voltak az elkövetés tárgyai.

A bíróságok a vádlottakat legtöbbször próbára bocsátották, illetve velük szemben pénzbüntetést szabtak ki. Kisebb számú vádlottat ítélték felfüggesztett szabadságvesztésre halmazati elkövetés esetén. Általában a veszélyes állat tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegésének vétsége [Btk. 359. § (1) bekezdés a) pont] a természetkárosítás büntetével (Btk. 242. § (1) bekezdés a) pont] állt halmazatban.

Túlnyomó többségében olyan 19 és 27, valamint 32 és 39 év közötti férfiak követték el ezeket a cselekményeket, akik jellemzően középiskolát vagy szakmunkásképzőt végeztek. Kiemelendő, hogy állatgondozó, illetve régebben állatbefogóként tevékenykedő személy, illetve vadállatmentéssel foglalkozó személy is szerepelt az elkövetők között.

Ezekből az ügyekből kiderült, hogy az idős emberek előszeretettel tartanak állatokat, ugyanakkor nincsenek tisztában azzal, hogy milyen állatokat tarthatnak. A kígyótartóknál megfigyelhető az, hogy egy részük nem rendelkezik tapasztalattal ezen a téren, a másik részük, még ha megfelelő tapasztalattal bír is, az esetleges marásról és a méreg élettani hatásairól nincs elegendő ismerete. Gyakori probléma, hogy az állattartó későn ismeri fel: a veszélyes állatok tartása olyan tudást és képességet igényel, amellyel nem rendelkezik.

A büntetőeljárás során nehézséget okozhat az állatok beazonítása, veszélyességi fokuk és engedélyköteles voltuk megítélése.

Fontos lenne a lakosságot tájékoztatni arról, hogy melyek a veszélyes és közepesen veszélyes állatok; melyek azok, amelyek házi kedvenként is tarthatók; a tartáshoz milyen engedélyekre van szükség; milyen előírásokat kell betartani; illetve milyen körülményeket kell biztosítani.

AZ ÜGYÉSZSÉG ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT MUNKATERVI KUTATÁSOK

Kármán Gabriella – Bolyky Orsolya – Deres Petronella

A szakértők kirendelésének gyakorlata az élet és testi épség elleni ügyekben

A büntetőeljárások hatékonyságának és időszerűségének fokozása a legújabb kori büntetőjog-alkotás deklarált követelménye. A technikai fejlődés egyre bonyolultabb és szakértelmet igénylő kérdéseket vet fel a nyomozás során is, ezért a szakértői vélemény beszerzése gyakran elengedhetetlen részét képezi a bizonyításnak. A szakértői bizonyítás kérdésköre a büntetőeljárás hatékonyságával összefüggésben kevésbé tárgyalt téma a szakirodalomban, holott a szakértői közreműködés elterjedtsége és jelentősége az eljárásokban kétségtelen, ugyanakkor költség- és időigénye a hatékonyság szempontjából közismerten kritikus. A szakértők kirendelésének racionalizálása az utóbbi néhány évben valamennyi hivatásrend (a nyomozói, az ügyészi, a bírói és a szakértői oldal) részéről hangsúlyozott követelmény.

Ez évben a Legfőbb Ügyészség kutatási témajavaslatot tett „*A szakértők kirendelésének gyakorlata az élet és testi épség elleni ügyekben*” címmel. A kutatás célja az orvosszakértő kirendelése indokoltságának vizsgálata volt, elsősorban a testi épséget sértő bűncselekmény miatt indult eljárásokban.

A szakértői kirendelés statisztikai adatainak elemzése mellett a vizsgálat empirikus módszerrel történt; a nyomozó hatóságok tapasztalatait országos szinten kérdőív segítségével tárta fel, a szakértők kirendelését és a szakvélemények felhasználását a vizsgált bűncselekményi körben a hatékonyság-eredményesség szempontjait előtérbe helyezve, bünyügyi iratok feldolgozása által vizsgálta. Az eredmények ismertetése és ezek összevetése a gyakorlattal, nyomozók, ügyészek és az NSZKK szakértőinek közreműködésével, fókuszcsoporthoz megbeszélés keretében zajlott.

A vizsgálat megállapításai szerint jelenleg a szakértői kirendelések racionalizálására tudatosan törekednek a bűnüldöző és a büntető igazságszolgáltatásban részt vevő ható-

ságok. Ugyanakkor kiindulópontként célszerű lenne rögzíteni, hogy az egyszerűbb megítélésű ügyekben (ahol a tényállás egyszerű, felderített, a bizonyítékok rendelkezésre állnak, a sérülés orvosi dokumentáció alapján megítélhető, illetve ahol a bizonyítandó tény köztudomású), alapvetően nem szükséges az igazságügyi szakértő kirendelése. Ezzel szemben a súlyosabb elkövetési módszerrel, valamint az eszközzel és a testi erővel megvalósított cselekmények esetén a súlyosabb sérülés bekövetkezésének az esélye, valamint a cselekmény rekonstruálása és a sérülés keletkezési körülményeinek vizsgálata általában indokolttá teszi az orvosszakértő igénybevételét.

A kutatás az országos minta vizsgálatán alapuló tapasztalatok megfogalmazásával és a jó gyakorlatok bemutatásával kíván hozzájárulni az orvosszakértő kirendelési gyakorlatának racionalizálásához.

Kiss Anna

Az előkészítő eljárás mint a gyanú hiányában „elkallódó” ügyek megmentésének eszköze

A kutatás célja annak kimutatása, vajon képes-e az előkészítő eljárás a gyanú hiányában „elkallódó” ügyeket megmenteni, vagyis a nyomozás elrendelését megalapozni, avagy éppen a nyomozás elrendelését kizárni. Ebből a kettős célmeghatározásból ered a kutatás hipotézise, miszerint az előkészítő eljárás szerepe egyrészt abban kereshető, hogy az elkallódó ügyeket megmentheti, és eljuttatja az eljárást a gyanú meglétéig, vagyis képes arra, hogy a nyomozás alapjait megteremtse; másrészt pedig képes arra, hogy a felesleges nyomozásokat elkerüljék.

A kutatás rámutatott az előkészítő eljárás problémáira mind jogtudományi, mind jogszabályi oldalról, de feltárta a gyakorlatban felmerült nehézségeket is, és az alkalmazhatóság szempontjából további kérdéseket vetett fel.

A kutatás eredménye: a kutatásról készült beszámoló egyrészt megfogalmazta a jogelméleti, a jogszabályi és a gyakorlati problémákat, másrészt pedig megállapította, hogy a hipotézist nem igazolta a kutatás.

A kutatás által feltárt problémák:

- 1) Az előkészítő eljárást a jogelmélet felől az a „vád” éri, miszerint a büntetőeljárás e szakasza nem felel meg a jogállamiság feltételeinek.
- 2) Az előkészítő eljárás kritikája jogszabályi szempontból is fennáll: maga a törvényszöveg nincs összhangban a miniszteri indokolással. A jogszabály kétszer is rögzíti, hogy az előkészítő eljárás célja a bűncselekményi gyanú meglétének tisztázása, ugyanakkor a miniszteri indokolásból nem ez derül ki, hanem az, miszerint az előkészítő eljárás megalkotásának célja a korábban a büntetőeljárás keretén kívül alkalmazott titkos információgyűjtésnek (TIGY) a büntetőeljárásba történő integrálása.
- 3) Az előkészítő eljárás jogalkalmazási kritikája:
 - a) a jogszabállyal kitűzött céllal nincs összhangban a gyakorlati alkalmazás;
 - b) az eljárásokban összecsúsznak a szakaszok; a bírói engedélyes leplezett eszközökre vonatkozó indítványok mögött például az esetek egy részében előkészítő eljárás folyik és nem nyomozás; az ügyészi visszajelzések alapján többször előfordult, hogy a nyomozó hatóság tovább „tartja” előkészítő eljárásban az ügyet, és bár meglennének a nyomozás feltételei, nem rendeli el azt.

Összegezve, a kutatás nem igazolta egyrészt, hogy az előkészítő eljárás egyrészt képes lehet a nyomozás alapjait megteremteni, másrészt pedig azt sem, hogy éppen ezzel a szakasszal elkerülhetők lennének a felesleges nyomozások.

Garai Renáta – Tilki Katalin

A magánvádra üldözendő bűncselekmények intézésének rendje; a bejelentés, feljelentés, magánindítvány értelmezése

Minden magánvádas eljárásban magánindítványra büntetendő bűncselekmény szerepel, viszont a magánindítványos bűncselekményeknek csak egy része lesz magánvádas; sőt, törvényben foglalt további kivételek miatt ez is csak feltételesen igaz. A magánvádas eljárások intézésének rendje körében – egyebek mellett – ismertetésre kerültek a kizáró okok, a sértett, a magánvádló, a viszonvádló, illetve az ügyészség szerepe, a magánvádas nyomozás, az első-, másod- és harmadfokú bíróságok feladatai, valamint a fellebbezés és az eljárás megszüntetésének szabályai.

A „közérdekű bejelentés” olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja (javaslatot is tartalmazhat, szigorú eljárásrend, névtelen bejelentés esetén pedig a törvény lehetőséget ad arra, hogy azzal a hatóságok ne foglalkozzanak). Ehhez képest generál kérdéseket a rendőrség olvasatában megjelenő „egyéb bejelentés”, ami nem közérdekű, hanem elsősorban a bejelentő érdekét szolgálja és elbírálása nem tartozik más, így különösen bírósági, közigazgatási hatósági, szabálysértési vagy büntetőeljárás hatálya alá. A bejelentés tehát valamiféle tény, adat, történés tudomásra hozása, vagyis a szakembereknek történő információátadás jelzés vagy beadvány formájában. A feljelentés már a konkrétumok szintjén megjelenő, büntetendő cselekményre vonatkozó, az elkövető felelősségre vonását célzó és büntetőeljárás lefolytatására irányuló kifejezett igényt tartalmazó nyilatkozat. Magánindítványnak kell tekinteni az előterjesztésre jogosult feljelentését és bármely szóbeli vagy írásbeli nyilatkozatát, amely szerint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását kívánja (ezt akár az ügyben eljáró rendőr jelentése is tartalmazhatja).

Széles spektrumon kerültek feltárássra az egyes jogalkalmazó szervezetek fogalom-meghatározásai, és bár vannak azonos vagy hasonló elemek, a definícióalkotás számos problémát és dilemmát generál, mert korántsem egységes és a joghatásuk is eltérő lehet. A jelentéstartalom nemcsak eljárásjogi szempontból okozhat nehézséget, hiszen a Btk. több bűncselekményi tényállásának lényegi eleme (elkövetési magatartása) kapcsolódik a bejelentés, feljelentés meglétéhez, annak hamis voltához vagy éppen hiányához (gyermekvédelmi jelzéssel kapcsolatos kötelezettség megszegése, hatóság félrevezetése, hamis tanúzás, hamis vád, vesztegetés, gyógyszerhamisítás, hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés, pénzmosás, kémkedés stb.).

Kó József

A költségvetési csalás jellemző elkövetési technikái az elkövetés helyének földrajzi elhelyezkedése függvényében, Magyarország egyes régióinak sajátosságai, az elkövetési módszerek és az elkövetés helye közötti kapcsolat

A kutatás során a regisztrált költségvetési csalásokkal kapcsolatos statisztikai adatokat elemeztük. Az elemzés során a 2013–2024 közötti időszak adatait használtuk fel. A területi megoszlások és a detektált cselekmények térbeli rendezésének elemzéséhez matematikai, statisztikai módszereket alkalmaztunk. A viszonylag alacsony elemszám és a nagyon jelentős területi aránytalanságok miatt a statisztikai eljárások nem adtak érvényes, megbízható eredményt. Az adatok elemzéséhez a megoszlások vizsgálata bizonyult alkalmazható módszernek. Ez alapján az alábbi megállapításokat tehetjük.

A költségvetési csalások területi megoszlása elsősorban a vállalkozások térbeli eloszlásához igazodik. Ahol több vállalkozás működik, ott több esettel találkozhatunk. A cselekmények regisztrálása elsősorban az érintett cégek székhelyéhez igazodik. Az elkövetési helyek és az elkövetők lakóhelyének vizsgálata is ugyanazt az eredményt adja.

A regisztrált cselekmények 30–35%-a Budapesthez kapcsolódik. A nagyobb gyakoriságú vármegyék közé tartozik Szabolcs-Szatmár-Bereg, Csongrád, és Pest. A legkevésbé érintettek Vas, Nógrád és Tolna vármegyék. Az ország többi vármegyéjében közel hasonló számban fordulnak elő a költségvetési csalásos esetek.

A felderítésben fontos szerepet játszanak a feljelentések. Az esetek mintegy 55%-ában lakossági feljelentésre indulnak az eljárások. A feljelentési hajlandóságban bekövetkező változások jelentősen befolyásolhatják egy-egy évben az ismertté vált esetek gyakoriságát.

Az elkövetési módszerek is igazodnak a gyakoriságok területi mintájához. A legtöbb esetben már ismert módszereket alkalmaznak az elkövetők. A lebukás elkerülése érdekében jellemző módszer, hogy az illegális ügyletekben szereplő cégek élére strómanokat állítanak. Sok esetben hajléktalan, vagy az illegális ügyletekben részt sem vevő „cégvezető” bukik le. Jellemző a szervezett bűnszövetségben, vagy bűnszervezetben történő elkövetés. A szervezetet ténylegesen működtető elkövetők leleplezése sokszor nehéz feladat.

Egy új módszer megjelenése egy adott területen azt jelzi, hogy valószínűleg többen is lesznek, akik megpróbálkoznak ezzel. Az elkövetők által alkalmazott módszerek ismeretségi körben terjednek. Egy-egy felderítéshez kapcsolódóan újabb esetek felbukkanása valószínűsíthető.

Sárik Eszter – Garai Renáta

A fiatalkorú terheltek beismerése esetére tett ügyészségi joghátrány-kiszabási indítványok [Be. 422. § (3) bekezdés] gyakorlata

Az ügyészség a vádiratban indítványt tehet a büntetés vagy intézkedés mértékére vagy tartamára is, ha a terhelt az előkészítő ülésen a bűncselekmény elkövetését beismeri és lemond a tárgyaláshoz való jogáról. Ez a jogintézmény azzal ösztönzi a vádlottakat a

beismerésre, hogy a bíróság az ügyész által indítványozott büntetésnél nem szabhat ki súlyosabbat.

A fiatalok tömegesen előforduló bűncselekményeit (pl. lopás, garázdaság) kizárva, a 2024. évre nézve 313 büntetőeljárás és 492 terhelt (sokszor halmazati büntetést eredményező) adatait vizsgáltuk, elsődlegesen a büntetékiszabási gyakorlat szempontjából.

A vizsgálat alapján megállapítható, hogy a büntetések és intézkedések alkalmazása korántsem egységes az országban, azonos bűncselekmények esetén sem. Az elemzés tárgyává tett bűncselekményeket specifikumaik alapján elemeztük, és igyekeztünk részletesen feltárni a kiszabási gyakorlat különbözőségei mögött rejlő okokat. Az a teljesség igénye nélkül megállapítható, hogy például a *rablások* esetében 50% volt a javítóintézet-i nevelés, 24% felfüggesztett és 15% végrehajtandó szabadságvesztés; a testi sértések-nél 24-24% próbára bocsátás és felfüggesztett szabadságvesztés, 22% javítóintézet-i nevelés, 20% végrehajtandó szabadságvesztés került alkalmazásra. Annak ellenére, hogy a próbára bocsátás tipikusan a fiatalok „sajátja”, indítványozására mindössze 15%-ban (74) került sor.

Amikor az eseteket a szankciók irányából közelítettük meg, kitűnt, hogy kifejezetten szabadságelvonással járó szankciókat kifosztás miatt 24%-ban, hivatalos vagy közfeladatot ellátó személy elleni erőszaknál 34%-ban, testi sértésnél 42%-ban, zsarolásnál 47%-ban, rablásnál 65%-ban, szexuális erőszaknál pedig 83%-ban látta szükségesnek az ügyészség. Az adatokat összesítve legfőképpen a javítóintézet-i nevelést (167; 35%) és a felfüggesztett szabadságvesztést (153; 32%) tartotta elfogadhatónak a vádhatóság, de végrehajtandó szabadságvesztésre irányuló indítvány is készült bőven (60; 13%), ami mellett „eltörpülve” a közérdekű munka 5%-ban (24) jelent meg.

A mértékes indítványokat összevetve a beismerő vallomás hiányát vagy a konok tagadást követő bírósági ügyszak eseményeivel elmondható, hogy a fiatalok terhelték sem feltétlenül járnak jobban a tárgyalás tartására irányuló kérelmükkel, mert sokszor súlyosabb büntetést kapnak, még úgy is, hogy az időmúlás és az eljárás elhúzódása nekik kedvezne.

**Sárik Eszter – Bolyky Orsolya – Deres Petronella – Kármán Gabriella –
Kiss Anna – Ritter Ildikó – Szabó Judit – Windt Szandra**

Lobbitevékenység és korrupció elhatárolása az Európai Unió tagállamainak jogi szabályozásában és gyakorlatában

A lobbis és a korrupció kifejezést gyakran szinonimaként alkalmazzák, hiszen mindkét tevékenység során a befolyásolás a közös cél; azonban míg a korrupció illegális, döntően egy személy vagy egy szűk csoport érdekeit szolgálja, és jellemzően kenőpénz vagy szívesség nyújtásával jár, addig a lobbizás legitim, nagyobb csoportot és a köz érdekeit hivatott elősegíteni, és elsődleges formája az információszerzés. Elemzésünkben – az európai uniós szabályok áttekintésén túl – 7 ország lobbiszabályozását vizsgáltuk: Németország, Franciaország, Litvánia, Finnország, Írország, Horvátország és Spanyolország kerültek be a mintába. A vizsgált országokban – Spanyolország kivételével – törvény szabályozza a lobbitevékenységet.

A lobbitevékenység átláthatóságának előfeltétele egy nyilvánosan működő és az átláthatóságot biztosító regiszter, amelyből az állampolgárok értesülhetnek arról, hogy kik azok a természetes személyek vagy intézmények, amelyek lobbitevékenységet folytat-

nak. Ezek a regiszterek azonban nem egyforma intézményi keretrendszerbe épülnek be, míg ugyanis például Franciaországban a Közélet Átláthatóságáért Felelős Hatóság keretei között, addig Finnországban a Nemzeti Állami Számvevőszék égisze alatt működnek. A lobbizás szabályainak megsértése minden vizsgált országban – ahol törvény szabályozza a lobbitevékenységet – szankciókat von maga után, a különböző összegű bírságtól a lobbinyilvántartásból való törlésig. A német szabályozás abból a szempontból nevezhető egyedinek, hogy a közelmúltban büntetőjogi tényállás is született (§ 108f StGB), aminek a célja, hogy akkor is büntesse a képviselők befolyásának gyakorlását, ha az harmadik felek javára, fizetés ellenében történik. Eltérőek a szabályok azonban a tekintetben, hogy egyes államokban mennyi időt ölel fel az ún. *cooling off* időszak, míg ugyanis pl. Horvátországban a közszférából való távozás után 18 hónappal már legitim módon végezhet valaki lobbitevékenységet, ez Németországban 7 év. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy önmagában a *cooling off*-ra vonatkozó szabályozás hiánya nem nyújt releváns információt az adott jogrendszerrel, ugyanis noha Litvánia szabályozása ezt a jogintézményt nem tartalmazza, az OECD-jelentés értelmében joggyakorlata példamutató. Egyedi megoldás viszont a litván szabályozásban a lobbiszerződés intézménye. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy az elemzett országok között egyedül Spanyolország volt az, ahol – bár 2022-ben megszületett a tervezet – a lobbitevékenységnek nincsen törvényi szabályozása; ugyanakkor 2025-ben ismét napirendre került a kodifikáció kérdése, és a jogszabálytervezet a többi uniós tagállamban megismert intézményeket tartalmazza.

EGYÜTTMŰKÖDÉS KERETÉBEN MEGVALÓSULÓ FELADATOK

Tilki Katalin

A természetvédelmi hatóságok, illetve természetvédelmi igazgatási szervek szankcionálási gyakorlata, különös tekintettel a bírságokra

A vizsgálatot az Agrárminisztérium felkérésére végeztük el. Alapját kormányhivatali iratok képezték, amelyeket az Agrárminisztérium kért be és bocsátott rendelkezésünkre. Magyarország 19 kormányhivatalától érkeztek olyan 2020–2024. években született határozatok, amelyekben természetvédelmi vagy inváziós bírságot szabtak ki, illetve figyelmeztetést alkalmaztak. A kutatás során összesen 860 irat feldolgozására került sor.

A kutatás alapjául szolgáló, az elkövető felelősségét megállapító ügyekben a kormányhivatalok természetvédelmi bírságot szabtak ki. A vizsgált időszakban inváziós bírság megfizetésére kötelező határozat nem született.

Ezekben az ügyekben hatósági eljárást legtöbbször a nemzeti park igazgatóságok, a kormányhivatalok, valamint a NAV Repülőtéri Igazgatósága kezdeményeztek.

Az eljárás tárgya általában valamilyen védelemben részesülő övezet, a Washingtoni Egyezmény (CITES) hatálya alá tartozó állat vagy növény volt.

A legjellemzőbb elkövetési magatartások a különféle egyedekre vonatkozó bejelentési, jelölési kötelezettség elmulasztása; valamint járművel való közlekedés védett természeti területen; továbbá gyepek feltörése, károsítása; és a különböző technikai jellegű terepi sporttevékenységek voltak.

A hatóságok természetvédelmi bírságot főként természetes személlyel, kisebb számban jogi személlyel szemben szabtak ki. A kormányhivatalok jellemzően 10 001 és

50 000, valamint 100 001 és 500 000 forint közötti összeg megfizetésére kötelezték az eljárás alá vont természetes személyeket. Bár előfeltételezésünk szerint a jogi személyekkel szemben magasabb összegű bírság kiszabására lehetett számítani, a kutatásból az derült ki, hogy őket is a fenti összegek közötti bírságok megfizetésére kötelezték, legtöbbször ez az összeg 100 001 és 500 000 forint között mozgott.

A hatóságok általában akkor alkalmaztak figyelmeztetést, amikor az eljárás alá vont személlyel szemben egy éven belül szankció kiszabására nem került sor, másrészt csekély súlyúnak ítélték meg az elkövetett közigazgatási szabályszegést.

Az eredeti állapot helyreállítására kötelező határozatok vonatkozásában megállapítható, hogy ezekben az ügyekben általában országos jelentőségű védett, illetve védett természeti, valamint Natura 2000 területeken tereprendezési munkák zajlottak, szántás, fakitermelés, továbbá gyepfeltörés történt.

A kormányhivatalok feljelentést többnyire természetkárosítás büntette (Btk. 242. § és 243. §) miatt, néhány esetben orvhalászat vétsége (Btk. 246. §), illetve orvvadászat büntette [Btk. 245. § c) pont] miatt tettek.

A közigazgatási eljárás rövidebb idő alatt és több eredményt hozhat, mint a büntetőeljárás. A kiszabott bírság ugyanis kellőképpen visszatarthatja az eljárás alá vont személyt attól, hogy az adott cselekményt újból elkövesse. Ezen felül a hatóság kötelezheti az elkövetőt az eredeti állapot helyreállítására, a hiányosságok megszüntetésére.